1567

Calvari d'amor

ARXIU TEATRAL MILLÀ
Compra i venda de comèdies de totes menes
Carrer de Sant Pau, 21. - BARCELONA

Millà

CALVARI D'AMOR

Digitized by the Internet Archive
in 2014

https://archive.org/details/calvaridamordram3571mill

CALVARI D'AMOR

Drama sentimental en tres actes
i en prosa, original.

Segona part de

LA PUNTAIRE CATALANA

per

LLUÍS MILLÀ i Gago,
1864-1946

Estrenat per la Companya Subirana,
Centre Industrial de Vich. (22 de Gener, 1930

1.ª edició: 600 exemplars.

1930
BARCELONA
LLIBRERIA MILLÁ.—SANT PAU, 21

REPARTIMENT

Personatges	Actors
Madrona	Sra. Piqué
Rafael	Sr. Coma
Jan	» Subirana
Agustí	» Marti
Don Joaquim	» Casanova
Dr. Grau	» Berenguer
Alfonsito	» Josep Mac

L'acció en nostra Costa Catalana

Es propietat de l'autor, qui es reserva t
els drets que la llei li concedeix.
«La Sociedad de Autores Españoles»
l'encarregada del cobro de dret de represen
cions.
Queda fet el dipòsit que marca la llei.

ADVERTIMENT

La tranformació del cabell negre pel blanc de En Rafael, l'escena X. del primer acte, pot efectuar-se fent que el Dr. Gr li enpolvi el cap amb una bona *borla* (polvos d'arrós), en moment en que, d'esquena al públic junt amb els demés pers natges, li tapa la figura, procurant, com es natural, que no vegi el truc, cosa fàcil de conseguir si es tenen en compte acotacions que hi fan referencia.

NÚÑEZ Y C.ª S. EN C., S. RAMÓN, 6.—BARCELONA.

ACTE PRIMER

Sala de bona aparièncía a casa d'En Rafael, a Arenys. orta al fons i laterals. Mobles de bon gust. Gran quinquè petroli, amb pàmpol. Aparell de peu dret. Es la nit del ateix dia de la mort de la puntaire Agnès.

ESCENA PRIMERA

n aixecar-se el teló l'escena resta sola. Pausa. Per la dreta surt D. JOAQUIM, *que ve del carrer. Deixa el barret i el bastó en una cadira de la dreta. Va a escoltar a la porta primera esquerra. Fa un gest de disgust. Consulta el seu rellotge de butxaca i exclama:*

OAQ. Les nou, i encara estan...

(Va a la làmpara i atempera el flam.

Pobra senyora! Pobra senyora!

(Petita pausa. Per la primera esquerra apareix en RAFAEL *sense res al cap i visiblement commogut.)*

RAFA. Don Joaquim! Don Joaquim!

OAQ. Mani, senyor. Que hi ha novetat?

RAFA. Sí, sí, molt greu. Corrent com un llamp, un metge, un metge. El que més aviat pugui trobar.

JOAQ. En té algun de conegut?

RAFA. Si fos possible, el doctor Grau. Tothom d'Arenys h té molta confiança.

JOAQ. Vaig corrents.

(Pren el barret i el bastó i se'n va pel fons.)

671325

RAFA. Déu meu! Déu meu! Què poc pensava en un cas semblant! Déu vulgui que hi siguem a temps.

(Va per marxar per l'esquerra, quan la veu de la MADRONA, *que es presenta pel fons, el detura.)*

ESCENA II

RAFAEL *i* MADRONA, *dona d'uns* 28 *anys, guapota, un xic manefla, però dotada d'un gran cor*

MADR. Escolta, Rafael.

RAFA. Eh! Qui és que entra sense permís, a acabar-me d'amoïnar?

MADR. Jo, entro, en primer lloc perquè he trobat la porta oberta, i...

RAFA. Qui és, vostè?

MADR. Ai, jo et refum! Que no em recordes, o és que te'n dones de menys de conèixe'm? Sóc la Madrona.

RAFA. Ah, sí: la Madrona.

MADR. La mateixa. La Cristòfola, com me diuen des que sóc casada amb el Cristòfol. No et recordes tampoc d'En Cristòfol? Ereu molt amics.

RAFA. Sí, sí, és veritat. Acabem: què és el que ell o vostè vol de mi?

(Posant-se la mà a la butxaca, per donar-li diners.)

MADR. Ai, jo et refum! Ara ens tractes de vostè? Sí que em pujat de categoria!

RAFA. Perdona, Madrona, però com que totes les antigues amistats del poble em miren amb despreci, he cregut que vosaltres també... Tinc entès que haveu tingut una nena i se us ha mort?

MADR. Sí, pobra filleta meva. *(Plorosa.)* Als quinze dies de venir al món ens ha deixat! Pobres de nosaltres!

RAFA. Comprenc, no parlis més. Té.

(*Oferint-li diners.*)

MADR. I ara! Què és això? Diners! Gràcies, noi. No he vingut pas per això, aquí a casa teva.

RAFA. No?

MADR. Molt lluny d'això. Ai jo et refum!

RAFA. Doncs, no comprenc!...

MADR. Tu, amb el que has fet amb la pobra Agnès, no mereixes res de bo.

RAFA. L'Agnès! L'Agnès! Jo, i ningú més ha estat la causa de la seva mort. Es veritat! Tens raó. Totes les dones de la costa llevantina tenen raó. Sóc un miserable! Es natural que cap fill d'Arenys no em miri la cara.

(*Cobrint-se el rostre amb les mans.*)

No mereixo cap mena de perdó.

MADR. Tu, no que no el mereixes, però la pobra de la teva dona, ja és una altra cosa.

RAFA. Què vols dir?

MADR. Que ella, en el pas que es troba, que tinc entès va per mal, és digna de tota compassió: és per això que vinc a oferir-me per a tot el què pugui ésser bona.

RAFA. Ai, Madrona, no saps el bé que em fan les teves paraules.

MADR. Ai, jo et refum! Que et creies que les dones de la costa per cor hi tenim un còdol de riera? No, noi, no. No som com els homes que van a l'Amèrica i tornen estrafets pels diners.

RAFA. Madrona, per Déu, no em parlis així.

MADR. Es veritat que ara no es tracta de tu, sinó de la pobreta de la teva dona, que pateix. Anem a la seva cambra a donar-li ànims en tot el que es pugui.

RAFA. Sí, sí: entrem-hi.

(*Van per entrar-hi.*)

ESCENA III

Dits DON JOAQUIM *i* DR. GRAU *amb estoig de cirurgia pel fons. Després* JAN, *pel fons*

JOAQ. El doctor Grau.

RAFA. Ah, passi, passi. Molt agraeixo la seva promptitud.

GRAU. Es el meu deure quan se'm crida per un cas greu.

RAFA. Molt greu, molt greu.

(*Entren a la cambra, tots menys* DON JOAQUIM. *Primera esquerra.*)

JOAQ. Això va malament. Pobra senyora, i pobre don Rafael. (*Seu a la dreta, caragolant una cigarreta.*) Quina tornada d'Amèrica més desgraciada. Ha estat cosa ben diferenta del que em creia.

JAN. Déu ens guardi de mal.

JOAQ. Així sia. (*Aixecant-se:*) Què se us ofereix, bon home?

JAN. Bon home? Bé ho penso ser-ho.

JOAQ. Com que jo també ho penso que ho sou, per això és que us ho dic.

JAN. Està bé. Vostè, segons tinc entès, és don Joaquim, el majordom d'En Rafael.

JOAQ. Pel que pugui servir-vos, aqueix sóc.

JAN. Doncs, és el cas que jo aquí vinc, no perquè vulgui venir-hi, sinó justament perquè no vui venir-hi més.

JOAQ. No comprenc!

JAN. M'explicaré. Sóc fill d'Arenys i he navegat molt. A l'Havana també hi he estat, de jove, com En Rafael, però a la meva terra hi he tornat *íntegro*. Crec que m'explico?

JOAQ. Aneu dient.

JAN. Quan En Rafael, fa cinc anys, va marxar d'aquí, érem molt amics, jo i ell.

JOAQ. I ara, no?

JAN. Ni gota. Ara, d'ell, no en vull res. Jo no tinc dues

cares; una i prou per tot gasto, que mai no he tingut d'amagar-la, ni aquí ni a l'altra banda del món, perquè jo he viatjat molt.

JOAQ. Per ara, segueixo ignorant l'objecte de la vostra visita.

JAN. Ja hi anem arribant.

JOAQ. Veiam.

JAN. El què En Rafael ha fet amb l'Agnès, no té perdó de Déu. *(Petita pausa.)* Vostè ja deu estar assabentat de la conducta del seu... principal. Tot Arenys ho sap.

JOAQ. Veureu. Jo, en la vida íntima del senyor, no dec immiscuir-m'hi. Parlant amb tota sinceritat, he de dir que d'aquí Arenys no en sabia res. Ara, en els pocs dies que hi sóc, he sentit dir moltes coses que, repeteixo, com que no són del meu domini, no puc declarar-me'n àrbitre d'elles.

JAN. Deixi's de retòriques i contesti plenament el què li pregunto.

JOAQ. Si no sé el que em pregunteu!

JAN. Si tenim raó o no tenim raó.

JOAQ. Raó de què?

JAN. De no voler res d'En Rafael, ni jo ni En Gem.

JOAQ. En primer lloc, qui és aquest Gem, que ara anomeneu per primera vegada?

JAN. *(Gratant-se el cap.)* Veritat és que no li he dit. En Gem és un gran amic meu que sempre ens barallem.

JOAQ. Vos hi baralleu, i sou amics?

JAN. Sempre hi quedem d'amics. Jo, el dia que no em pugui barallar amb un amic, moriré de repent.

JOAQ. Home, no ho digueu, això.

JAN. I és clar que ho dic, perquè és la pura veritat.

JOAQ. Sia així com voleu.

JAN. Miri si ho és així, que ara mateix, En Gem, que m'espera al carrer, em deia: —No hi pugis, a cal Rafael,

que no està bé que pujant-hi et rebaixes. I jo de bon principi no volia venir, per això és que he vingut.

JOAQ. I a la fi podrem saber què és el que se us ofereix en aquesta casa?

JAN. Tornar això que és d'En Rafael, que ja he dit que ni jo, ni En Gem, ni ningú d'Arenys, no volem res d'ell. Ningú. *(Oferint-li cinc bitllets de* 1.000 *pessetes que en el acte tercer de la primera part recolliren de terra.)*

JOAQ. Què em doneu, aquí?

JAN. Vegi.

JOAQ. Cinc mil pessetes?

JAN. Justes. No en manca ni una. Prengui: compti-les i guardi-les.

JOAQ. Jo no puc fer-me càrrec d'aquesta quantitat perquè no estic autoritzat pel senyor, i a més, no sé de què són.

JAN. Són els bitllets mateixos amb els que ell va intentar comprar la dignitat de l'Agnès i que ella els hi va tirar per la cara.

JOAQ. Però que jo, per ordre de don Rafael, he deixat novament a casa de l'Agnès i que, repeteixo, sense una ordre del senyor, em guardaré molt d'admetre semblant quantitat.

JAN. Està bé. Faci el favor de dir al seu senyor que aquí hi ha un altre *senyor* esperant-lo: i que no trigui gaire, perquè tinc feina.

JOAQ. Permeti que li digui que en aquest precís instant no crec oportú distreure-li l'atenció del lloc on se troba.

JAN. Tornem a les retòriques. *(Cridant fort.)* Ja començo a estar-ne tip de tants tiquismiquis!

ESCENA IV

Dits i MADRONA, *per l'esquerra*

MADR. Fareu el favor de baixar la veu, sigui qui sigui, que el senyor doctor es queixa del remor que se sent

JAN. Què veig? Ets tu! La Cristòfola en aquesta casa?

MADR. I vós, Jan, que no hi sou també?

JAN. No pas per xafarderia, com tu, so vingut.

MADR. Què sabeu vós?

JAN. Jo fos el teu home, ja et diria el què sé.

MADR. No res no sabeu, poca-solta.

JAN. Tan amiga que et deies de l'Agnès, i vens aquí!

MADR. Calleu la boca, drac, que no n'endevineu ni una, avui.

JOAQ. La senyora com està, com se troba?

MADR. Molt malament. No sé pas si en sortirà.

JOAQ. Què em diu ara! Tan greu la veieu?

MADR. Molt, molt. La llevadora, no sabent què fer-li, per això és que ha demanat el metge.

JOAQ. Així ho he comprès, quan he anat a cercar-lo jo mateix. Però no em creia que el perill fos tan gran que...

MADR. El doctor Grau, que el tinc per home molt entès, no dóna pas gaires esperances.

JOAQ. Valga'm Déu!

JAN. Es dir, que...

MADR. Que això és un desespero. Ho veieu, per què he entrat a aquesta casa, Jan? En un cas com aquest, les dones ho perdonem tot.

JAN. Això és punt diferent, que jo, com que no n'era sabedor, parlava com parlava.

MADR. Fent esquellots, parlàveu.

JAN. Dispenseu-me. Es el meu geniot: ja ho saps, tu, com sóc. Dispenseu de mi.

MADR. Si voleu mostrar-vos bo per alguna cosa, aneu a dir al meu home que estic aquí i que no m'esperi, en tota la nit, perquè dissortadament hi haurà feina llarga.

JAN. Compliré el teu encàrrec amb En Cristòfol, tot just pugui descarregar-me d'aquest pes. Tingui, don Joaquim, prengui aquests diners, faci'm aquest favor.

JOAQ. Ja us he dit que no estic autoritzat per admetre semblant encàrrec...

JAN. Doncs, pren-los tu, Madrona. (*Allargant-li els diners.*)

MADR. I ara !Què em doneu aquí?

JAN. Cinc mil pessetes, perquè les facis a mans d'En Rafael.

MADR. Ai jo et refum! Que sóc cobrador de cap casa de Banca? No m'emboliqueu a mi! Doneu-los a qui els tingueu de donar, aquests diners, que jo...

ESCENA V

Dits i RAFAEL, *per l'esquerra*

RAFA. Es horrorós, això! No puc veure patir una dona tan cruelment. El cor em salta del pit. Es horrible aqueix martiri.

JOAQ. Senyor, no es desesperi d'aquesta manera. Pensi que mentre hi ha vida, hi ha esperança.

RAFA. Si ja no en resten d'esperances de vida per la meva esposa. Bé prou que ho he llegit en el rostre del doctor.

MADR. Déu meu! Hi corro!

(Se'n va per la primera de l'esquerra.)

JOAQ. Calma, molta calma. Serenitat, don Rafael.

(Conduint-lo a la cadira de la dreta, vora una taula.)

Segui, segui. Reposi. Assossegui's. Faci el cor fort, que per això som homes.

RAFA. No res sóc jo en aquest moment. Es dir, sí: un covard sóc, que ni valor tinc per permanèixer en el lloc que em pertany, al costat de la meva dona.

(Aixecant-se amb esforç.)

Anem-hi. Acompanyi'm, que jo sol no puc vàldre'm per res.

ESCENA VI

Dits i DR. GRAU, *per l'esquerra, amb davantal d'operador*

GRAU. Rafael, la vostra dissortada esposa acaba de passar

a millor vida en donar-la al seu fill. La ciència no ha pogut salvar la mare; sols ha aconseguit la salvació del fill. *(Toc solemnial de campana per la mort de l'Agnès.)*

JAN. (Per l'Agnès és que doblen a l'església!

RAFA. *(Comprenent el sentit del toc i amb emoció concentrada.)* Ha mort la meva amor... i ha mort la meva esposa!

GRAU. Ha finit, sí, no podent vèncer els dolors del deslliurament. Al vostre fillet, la Madrona li està donant el pit. Voluntariosament s'hi ha prestat.

JOAQ. Déu premiï tan bona obra.

JAN. La Madrona és tota cor.

RAFA. La meva esposa! El meu fill! Déu meu! Déu meu! *(Se'n va per la primera esquerra.)*

JOAQ. No el deixi, doctor, que em fa por el seu desesper! *(El doctor hi va. Petita pausa.)*

JAN. Don Joaquim, jo sóc com sóc, però... Vull dir, que en un tràngol com el present, encara que En Rafael... En fi: disposin de mi incondicionalment en tot allò que pugui fer-hi.

JOAQ. Gràcies, moltes gràcies. Creieu que ens podeu fer gran servitud.

JAN. Mani'm. Estic disposat a tot. Que si En Gem em diu que sóc un caragirat veient-me fer el que faig, d'un cop de puny seré jo qui li giraré la cara.

JOAQ. De moment, us estimaria donessiu avís al marit de la Madrona de què es troba aquí a casa. Ja haveu sentit que ella mateixa us ho ha pregat.

JAN. De tot l'innovaré. Hi vaig corrents. Gairebé que ploro, jo... *(Se'n va pèl fons.)*

ESCENA VII

DON JOAQUIM. *Seguidament* RAFAEL *i* DR. GRAU. *Al final,* MADRONA

JOAQ. Pobre senyor! Quin retorn més desgraciat a la seva

terra. Ves de què li valen les riqueses en un moment com aquest! La moneda no retorna vides, no.

GRAU. Calma, calma. No hi ha més remei que la resignació.

RAFA. Dubto molt que pugui arribar a resignar-me.

GRAU. Hi ha un camí per arribar-hi.

RAFA. La meva mort!

GRAU. Al contrari, l'afany de viure per a pujar al seu fill.

RAFA. Té raó, però...

GRAU. Per ell és que s'ha de procurar d'avui endavant: és el deure del pare.

RAFA. Ai, Déu meu!

(Cau de colzes damunt la taula, amagant-se el rostre.)

Morta! (Serà això un càstig del cel?)

GRAU. Deixem-lo que reposi. Unes hores d'assosseg, si pot tenir-les, li faran molt bé. No el destorbem per res.

JOAQ. No en tingui por. Jo, com majordom de la casa, procediré al compliment dels tràmits del dolorós pas en què ens trobem. No li sembla, senyor doctor?

GRAU. Es molt just. Ara mateix extendré la papereta de defunció de la mare, i la del naixement del seu fill, detallant totes les circumstàncies. Jo mateix hi donaré curs. Vostè, per la seva part, cuidi de tot el demés, junt amb la Madrona, que s'ha ofert en tot i per tot.

JOAQ. Molt bé diu.

GRAU. De moment, és precís que ella i el petit canviïn d'habitació.

JOAQ. Pot passar a aquesta altra, que està acondicionada per tot quant sia menester.

(Senyalant la segona de l'esquerra.)

GRAU. Molt bé!

RAFA. Déu meu! Déu meu!

JOAQ. Plora!

GRAU. Millor. Les llàgrimes són un gran bàlsam en certs

moments de la vida. Deixem-lo que plori la seva pena.
(Va a l'esquerra.)
Madrona!

MADR. Mani, senyor doctor. *(Dins.)*

GRAU. Acotxeu bé el petit i passeu-lo a aquesta altra habitació, que estarà molt millor.

JOAQ. Hi ha bon llit amb abrigalls i xemeneia encesa.

MADR. On?
(Amb la criatura ben abrigada.)

JOAQ. Aquí.
(Indicant-li el lloc.)

GRAU. Ara, és precís vestir la difunta, abans el cos no es refredi.

JOAQ. Un servidor...

GRAU. Ho poden fer la Madrona i la senyora Rita, la llevadora. Vostè vagi, si és servit, per un túmol, candelabres, ciris i la caixa. Si pogués ésser, que tot això no tinguessin de passar-ho per davant d'ell...
(Senyalant a En Rafael.)

JOAQ. Altra porta hi ha que dóna al corredor i passa a la sala.

GRAU. Perfectament. Per aquesta porta interior, que ho passin tot. Mentre vostè fa totes aquestes diligències, jo restaré aquí, perquè En Rafael no es trobi sol.

ESCENA VIII

Dits i MADRONA. *Tot seguit* JAN

MADR. Vaja, ja tenim el petit ben acotxadet, dormint com un àngel. Què s'ofereix, ara?

JOAQ. Ara, si no hi teniu inconvenient...
(Li parla baix.)

MADR. Ai jo et refum! No en caldria d'altre! Sense cap mica de reparo, mani el que sia menester.
(Se'n va per la primera de l'esquerra.)

JOAQ. Jo vaig per...

GRAU. Sí, sí: enllestiu aviat.

(En anar a marxar pel fons, es topa amb En JAN.)

JAN. Ja està avisat En Cristòfol. Sóc bo per alguna cosa don Joaquim?

JOAQ. Veieu el senyor doctor, si us ha de menester.

(DON JOAQUIM *marxa pel fons. El doctor d'esquena al públic, tapant completament la figura d'En* RAFAEL, *li pren el pols. Pausa.*)

JAN. Com està?

GRAU. Pateix molt.

JAN. Dorm?

*(Apropant-se i també d'esquena al públic, tapant la figura d'*EN RAFAEL.)

GRAU. No del tot. El seu esperit el té aclaparat.

JAN. Potser si el portàvem al llit.

GRAU. No és convenient que es mogui. La lluita que manté és horrible. Mireu si la Madrona ens pot proporcionar un abrigall.

(JAN *va a l'esquerra i torna tot seguit amb la* MADRONA, *duent una bona manta o tapa-boques, de color fosc.*)

ESCENA IX

RAFAEL, DR. GRAU, JAN *i* MADRONA

MADR. Tingui. *(Donant-li l'abrigall.)*

GRAU. Molt bé.

(Entre tots l'abriguen. El DOCTOR *queda vora seu, prenent-li el pols.* MADRONA *i* JAN *van cap a l'esquerra, primer terme. Tot molt pausat i silenciós.)*

JAN. Tu, Madrona, ja he vist al teu Cristòfol i li he explicat el que fa el cas.

MADR. I què ha dit?
JAN. Que hi està conforme.
MADR. Ja et refum! Bona fóra que no hi estés! Qui mana, a casa?
JAN. Tu, manes; bé prou que es veu.
MADR. Hi mano amb bon sentit de dona casada.
JAN. Dones, dones! Je he fet bé, jo, en no voler-me casar! Pobre Cristòfol!
MADR. Què vol dir, això de pobre? Pobre de vós, que sou un concu rovellat que no teniu qui us estimi.
JAN. El matrimoni no dóna si no penes.
MADR. I alegries, també dóna.
JAN. Ja ho veig, ja. Contempla aquest quadro present.
MADR. Això... això és una cosa que... que no passa a tothom.
JAN. A tu mateixa, no se t'ha mort la filleta que estimaves tant?
MADR. No me'l toqueu, aquest punt, que... pobre angelet meu. Nostre Senyor va cridar-lo al seu costat. Què hi voleu fer-hi, si va ésser així? *(Plorant.)*
GRAU. Silenci. En Rafael dorm. No el desvetllem. *(S'aparta d'ell. Pausa. Les campanes toquen a mort amb gran solemnitat.)*
MADR. Per la pobra Agnès.
JAN. Per ella, sí.
RAFA. *(Somniant, sense bellugar-se.)* Agnès! Flora! Totes dues! Totes dues!
MADR. Somnia?
GRAU. Si poguéssim tancar de manera que no sentís cap remor...
MADR. No conec bé la casa, jo. Amb tot, vaig a veure...

ESCENA X

Dits i DON JOAQUIM, *per la primera esquerra*

JOAQ. No es molesti, ja tancaré jo mateix.

(*Se'n va pel fons esquerra. Les campan se senten molt més esmortuïdes.*)

RAFA. Tota la culpa és meva... Tota, sí... Tothom em sign amb el dit... La gent d'Arenys no em vol.. Em de precien. Fan bé. Càstig merescut, ben merescut...

MADR. Delira?

JAN. Li remordeix la consciència.

GRAU. Silenci. Ja es va calmant.

(*De l'habitació primera esquerra surt resplandor del ciris que han encès.*)

JOAQ. Tot està tancat.

MADR. Vaig a donar una mirada al petit.

(*Se'n va a la segona esquerra.*

JAN. Jo, senyor doctor, em quedaré a vetllar a donya Flo ra. Avisaré l'amic Gem que vingui, que no s'hi ne garà pas. i així vostè, don Joaquim, podrà entregar-s al descans. Li sembla bé?

JOAQ. Vos ho agraeixo molt, Jan. I referent al meu senyor què li sembla, doctor, que hem de fer-hi?

GRAU. Per ara, deixar-lo en quietud. I si fos cas de què e deixondís, fer tots els possibles de què no vegi l difunta. Vaig a fer una visita aquí prop i tornaré to seguit.

JOAQ. Molt bé diu.

GRAU. Fins aviat. (*El* DR. GRAU *se'n va pel fons, acomia dant-lo* DON JOAQUIM.)

JAN. Quines tragèdies! Ja faig bé, jo, aguantant el pun de la solteria, encara que la Cristòfola no sigui de meu parer. Es clar, què han de dir, les dones?

MADR. (*Presentant-se.*)
Les dones cantem sempre les veritats.

JAN. Com a cantar, sí que canteu, però desafineu mol sovint.

JOAQ. El nen, com segueix, Madrona?

MADR. Molt rebé. Dorm. Quan desperti, li tornaré a dona el pit.

RAFA. Sóc culpable. Mereixo el càstig que se'm dóna, el mereixo. Dec marxar lluny d'aquesta terra. Aquí tot se'm fa odiós. Ai de mi! Quant sofreixo!

(S'aixeca sobtadament. La manta li cau del damunt i se li veu tot el cap blanc com la neu (1).

MADR. Jesús! Què veig?

JAN. Què és això?

JOAQ. Senyor!...

JAN. Rafael...

MADR. (Calleu! No li donem més pena!)

(Tots sorpresos per la transformació dels seus cabells, que abans els tenia ben negres.)

RAFA. Per què em mireu així, amb tant espasme? Què h' veieu en mi? Es potser que en el meu rostre es reflecta el dolor que sento a l'ànima? Sí, sí: això deu ésser, perquè el meu sofriment és horrorós. Dubto que pugui aguantar-lo.

JOAQ. Oh, senyor: pensi que ara més que mai deu mostrar-se fort. Pel seu fillet és precís que no defalleixi.

RAFA. Sí, don Joaquim, té raó, molta raó... Per ell dec viure; però, com vol que visqui, si els records d'aquí Arenys em mataran.

MADR. El temps allunya les recordances. Això bé prou que ho saps, tu, Rafael.

(Amb intenció, referint-se al seu amor amb l'Agnès.)

JAN. I les distàncies també.

RAFA. Veritat, sí, sí. Això és el que dec fer. Aquí a Arenys, no hi puc pas viure. Estic resolt. Demà enterraran la puntaire Agnès. No dec assistir al seu sepeli, perquè...

JAN. No, Rafael, no està bé que hi vagis.

(1) Vegis la nota explicativa de com s'ha de realitzar aquest efecte escènic.

RAFA. No hi aniré; però totes les despeses vull que corrin pel meu compte.

MADR. Les puntaires no ho permetran, perquè tot ho paguen entre elles, i no trobaràs manera de què admetin res de tu.

RAFA.—Si per ella no puc fer res, ningú no pot privar-me de què al seu pare ceguet jo li faci una donació.

MADR. Quan sàpiga que ve directament de part teva, preferir àmorir-se de fam abans que acceptar-te un cèntim!

RAFA. Ai, quin dolor al cor!

JAN. Calleu: jo tinc un medi, Rafael, jo dec entregar-te cinc mil pessetes. Les que tu... saps?... donares a l'Agnès com a paga de... (*Mostrant-li els bitllets.*)

RAFA. No parleu més, Jan. Guardeu-les, i amb elles, sense dir de qui procedeixen, feu que al pobre ceguet no li manqui res. Si més se n'han de menester, el meu majordom, don Joaquim, més en donarà.

JOAQ. Es dir, senyor, que jo?...

RAFA. Vostè es queda aquí Arenys, amb el meu fill, fins que jo, des de l'Havana, el cridi.

JOAQ. Això vol dir que vostè...

RAFA. Jo, l'endemà mateix de donar terra sagrada a la meva dona, Flora, tornaré a l'Havana a cercar l'oblit que aquí no podria trobar, i com que no és prudent marxar amb el meu fillet, marxaré sol, deixant-li a vostè poders per tot el que sia menester. Tu, Madrona, ja que dissortadament has perdut la teva filleta, si vols alletar al meu fill, fixa la paga que vulguis.

MADR. Ai jo et refum! Sense cap mena de pagament ho faré, segura que l'Agnès, que va morir perdonant-te, agraïrà la meva acció. No ho creieu així, Jan?

JAN. Tant ho crec, que tu ets la primera dona que m'ha convençut que jo he estat un tonto en no casar-me. Si mai quedes vídua d'En Cristòfol, jo em caso amb tu.

MADR. Ux! Vaia un marit més rovellat que tindria amb vós! Per mi que mil anys visqui el meu Cristòfol.

JAN. I per mi també, això és apart.

RAFA. Don Joaquim, faci'm el favor: dongui'm el braç. Vull anar a posar una besada en el front de la meva dissortada esposa.

(Se'n van per l'esquerra.)

MADR. Pobret Rafael!

JAN. Sí que fa llàstima, sí.

ESCENA XI

Dits i DR. GRAU, *pel fons*

GRAU. Ja he enllestit. Hi ha alguna novetat?

MADR. En Rafael, que...

GRAU. Què?

MADR. *(Portant-lo fins la porta per on ha marxat.)* Miri-se'l. El cap tot blanc.

GRAU. No és el primer cas.

JAN. Però, com és possible, això?

GRAU. Ha sofert més en una hora que altres en tota una vida.

(Se sent més clar el toc de les campanes tocant a morts.)

JAN. Altre cop les campanes?

MADR. Per l'Agnès és que doblen. Pobra Agnès la puntaire!

JAN. I pobre Rafael, amb tot i els seus diners!

TELO

ACTE SEGON

Sala blanca, molta neta i alegre. Finestra al mig del fons, que dóna a peu pla del carrer. Porta d'entrada a la dreta, darrer terme. Dues portes laterals a l'esquerra. Mobles senzills, ben cuidats. Han passat divuit anys i som a casa la Madrona, vídua d'En Cristòfol.

ESCENA PRIMERA

MADRONA, *que té els seus* 46 *anys i encara fa goig. Està repassant roba en primer terme de l'esquerra.* JAN, *que passa pel carrer i es deixa veure per la finestra.*

JAN. Ei, Cristòfola, què fem aquí?

MADR. Hola, Jan! Que no ho veieu? Repassant la bugada.

JAN. Encara hi veus els punts sense ulleres?

MADR. I és clar que hi veig! Fins les agulles enfilo, que no sóc pas tan vella, encara.

JAN. No gallegis gaire, que ja tens els teus 50 anys.

MADR. Ai jo et refum! 46 ne tinc, sense amagar-me'n cap, poca-solta. Que us penseu que sóc com vós, que dels 60 no voleu passar, i són 70 els que tragineu?

JAN. Tingui els que tingui, sóc jove, jo.

MADR. Sí, ja se us veu a la cara, que sou una criatura.

JAN. Sóc jove per dintre i mai no he estat malalt, jo.

MADR. I amb tan bones condicions, encara esteu per merèixer? Què fan les noies del poble despreciant aquesta ganga?

JAN. No m'he casat, perquè... perquè...

MADR. Perquè ningú no us ha volgut ni de jove, pel vostre mal geniot.

JAN. No ho creguis. No m'he casat, perquè la que jo volia

va casar-se amb un altre, i ara que és vídua té moltes pretensions. No sé si m'entens...?

MADR. No gaire.

JAN. No?

MADR. (De cap a peus, que t'entenc.) Qui és aquesta dona que us ha fletxat? La conec jo! Se pot saber qui és?

JAN. Que vols que et recreï les orelles? Bé prou que ho saps, que ets tu.

MADR. Jo? Ai jo et refum! Què (em dieu, ara! No en volia saber d'altra!

JAN. Tu, sí: tota tu.

MADR. Ai, Jan, no em feu riure! No em feu riure, que em faríeu punxar!

JAN. Tu sí que m'has punxat el cor.

MADR. Jo? No digueu semblants disbarats!

JAN. Disbarats? Mai de la vida he parlat tan entenimentat com ara et parlo.

MADR. Ja ho veig, ja...

JAN. Tu ets vídua d'En Cristòfol, jo sóc solter de naixença, amb un regular estament per a no tenir d'anar a jornal, i...

MADR. I què?

JAN. Que no sé perquè no ens podem casar.

MADR. Per moltes raons, per moltes.

JAN. No les sé veure!

MADR. Primerament, perquè faríem riure...

JAN. Al que rigués, d'un cop de puny el feia xato, per molt nas que tingués.

MADR. Segonament, perquè... perquè... (*Rient.*)

JAN. Per què? Acaba! Digues!

MADR. Ai que no puc!

JAN. Digues, digues.

MADR. Perquè... perquè... Què voleu que en faci jo d'un home amb 35 anys a cada pota?

JAN. Alto! No l'admeto aquest compte. Encara no els tinc fets els 70.

MADR. Potser els fareu la setmana entrant.

JAN. Falta temps encara.

MADR. Ni que així sia: Tercer: perquè vós el voler casar-vos ara, el que cerqueu en la dona és tenir amb qui barallar-vos com ho feieu a diari amb el vostre gran amic en Gem, que Déu l'hagi perdonat.

JAN. Pobre Gem! Força que l'apreciava.

MADR. I sempre se us veia com gat i gos?

JAN. Es que eren massa amics. Però en fi, això no *quita* que ens casem nosaltres.

MADR. Espereu-vos, que encara no he acabat.

JAN. Vés dient.

MADR. Dic que, jo, no vull pas tornar a casar-me per no donar padrastre al noi.

JAN. Quin noi?

MADR. L'Agustinet. Ves quin noi!

JAN. Què dius ara! Que per ventura tu li ets mare al fill d'En Rafael?

MADR. Com si li fos, perquè l'he criat als meus pits.

JAN. Li ets dida i res més.

MADR. Jo el considero com fill meu.

JAN. Considera'l com vulguis, però el fet és que...

MADR. El fet és que en mi no hi haveu de pensar-hi com a ser-vos muller.

JAN. Això és donar-me carabassa, Madrona.

MADR. Això és parlar-vos amb tota sinceritat, amic meu.

JAN. I quan l'Agustinet es casi, perquè va en camí de fer-ho, què?

MADR. Què vol dir, què?

JAN. Si podré esperançar alguna cosa aleshores?

MADR. Ai, va per llarg això que dieu.

JAN. Es que ell hi està molt encaterinat amb la senyoreta Isabel. Fins li fa versos.

MADR. Es la seva gran afició escriure poesies. Encaterinat, potser massa que ho està per la senyoreta Isabel. I per cert que no estic tranquila, jo, per més que don

Joaquim, el seu tutor, és el responsable dels actes del noi... (*Veient-lo arribar ,fa senya a* JAN. *perquè canviï de conversa.*)

ESCENA II

Dits i AGUSTÍ *fill d'En Rafael. Es un jove de 18 anys, romàntic, rostre simpàtic, però de naturalesa feble. Vesteix mig d'artista, però sense exageració. Arriba per la dreta lateral.*

AGUS. Déu ens guard.

JAN. Hola, noi! Ja vens de donar la teva passejadeta? Fa bon dia avui.

AGUS. Molt que el fa. Vinc de Mont-Calvari. Però què feu aquí a la finestra? Per què no entreu?

JAN. Perquè no més passava pel carrer i m'he aturat un xic a parlar amb la Madrona.

AGUS. Entreu i seureu una estona.

JAN. Gràcies. Vaig a donar un tom per la platja estirant les cames.

AGUS. Com volgueu.

JAN. Fins a més veure.

MADR. Adéu-siau. No us hi canseu, Jan, que ja sou vell.

JAN. No em canso, Cristòfola, que tinc les cames joves encara i no em dono. (*Es retira de la finestra.*)

AGUS. Je, je! El bo d'En Jan. Diu que no es dóna encara. Vol ésser jove i li sap greu que li diguin vell.

MADR. No està mal conservat pels anys que té, no.

AGUS. No que no ho està. No arribaré jo a tenir els d'ell.

MADR. Per què no?

AGUS. Perquè no em veig robust com sempre l'he vist a ell.

MADR. Que no et trobes bé, tú?

AGUS. Sí que m'hi trobo, bo i amb goig de viure com mai. Tinc en vós una mare, ja que a la meva no l'he conegut, i estimo i sóc estimat per una noia distingida.

El meu pare està pròxim a tornar de l'Havana, qu essent ric de sobres, no sé per què hi ha de fer ta llarga estada! Què més puc desitjar?

MADR. El teu pare a l'Havana, ha deixat transcórrer el anys, perquè... ¡Com que ell hi té tots els seus interessos allí i amb la insurrecció cubana, tots els capitals van molt de baixa, no vol perdre tant, i espera que es faci la pau per... En fi, això són coses de le que jo no n'estic prou assabentada per a discutir-les Don Joaquim és qui n'està ben bé al corrent i t'explicarà tots els dubtes que tinguis.

AGUS. Bé prou que m'ho explica tot.

MADR. I doncs?

AGUS. Es que d'un quant temps ensà em parla una mica confós, com si tingués temença de dir-me una paraula més enllà de l'altra.

MADR. No ho creguis. Jo sempre l'he vist molt natural en tots els seus actes. T'aprecia molt don Joaquim. Es molt bon home.

AGUS. Sí que ho és. Sempre ha donat segures proves d'ésser un honradíssim administrador dels nostres interessos.

MADR. Oh, sí. El teu pare, en marxar per segona vegada a Cuba, va deixar-lo ací encarregat de tu, i del teu costat no s'ha mogut, esperant sempre les seves ordres per a complir-les al peu de la lletra.

AGUS. Que no ha arribat de Barcelona encara?

MADR. En aquest tren, no, perquè ja fóra ací. Deurà venir en el de dos quarts de sis.

AGUS. Veiam quines noves portarà de ciutat. Allí es reben notícies més segures de la insurrecció de Cuba.

MADR. Pots comptar que ell procurarà assabentar-se de tot quan es digui de nou ja pels diaris o cartes particulars d'amics del comerç.

AGUS. Segurament.

MADR. (*Aixecant-se.*)

Ai, gràcies a Déu que estic llesta.

US. Sempre enfeinada.

ADR. Mai l'acaba la feina en una casa la dona que vol fer-la.

(Deixa els dos coves de roba en el fons dreta.)

GUS. Treballeu massa. Ja sabeu que sempre us dic que tindrieu de pendre una criada.

ADR. Déu me'n reguard! A casa no hi vull cap dona si no jo.

GUS. I doncs, quan em casi, com ho fareu?

ADR. Un cop casat, tu aniràs a viure amb la teva dona.

GUS. I vós, tindreu cor per a deixar-me?

ADR. Això, no. Però com jo ja no seré a casa meva, el cas serà diferent.

GUS. Vós allí, com a tot arreu allà on jo sia, sereu a casa vostra.

ADR. Agustí... *(Enternida.)*

GUS. No en mancaria d'altra.

ADR. No em facis plorar d'alegria amb el que em dius, noi. Vaja, anem pel sopar. *(Pren un cistellet.)* Vaig a la tendeta a veure què hi trobo per fer-te un bon requisit.

AGUS. Ah, Madrona, vós sempre tan obsequiosa.

MADR. I doncs? Es l'obligació de les mares cuidar llurs fillets.

AGUS. Mare...

MADR. Així vull que em diguis, encara que no ho sigui. No saps l'alegria que em dones.

AGUS. Mare... Quina paraula més dolça... Vull llegir-vos uns versos que amb el títol de *Mare*, acabo d'escriure.

MADR. *(Deixant el cistell.)* Veiam, digues.

AGUS. *(Llegint en un quadern que porta.)* Encara estan per repassar, però de moment diuen així:

MARE

Quin misteri és el misteri
que una mare tanca al cor!
El seu fill és un mal home
i ella el defensa amb valor.

El fill els diners es juga
i la mare pateix fam...
Ella en patir es ressigna
sense llençar ni un sol clam.

El fill fuig de casa seva
deixant sa mare malalta.
Ella en lloc de maleir-lo
disculpa la seva falta.

Torna el fill ple de miseria
a la llar abandonada,
i la mare el rep joiosa
amb una forta abraçada.

El fill, ubriac, punyaleja
a sa mare amb fer instint,
i ella sagnant les ferides
perdonant-lo va morint.

Quin misteri és el misteri
que una mare tanca al cor?
No és misteri. Es que les mares
són l'essència de l'amor. *(Pausa.)*

MADR. Això has escrit tú, fill meu?

AGUS. Això, de retorn del cementiri, on he anat a visitar la tomba de la que, com bé prou sabeu, no he tingut el goig de poder-la conèixer.

MADR. Però per què els fas aquests versos tan tristos?

AGUS. Què us diré jo... Ja sabeu la meva afició per la poesia.

MADR. No m'agrada que escriguis aquestes coses!

GUS. Què no són així les mares?

ADR. Sí que ho són... Però, vaja, em plauen més aquells que dediques a la senyoreta Isabel, quan li dius allò de...

Isabeleta del cor.
Amor de la meva amor,
Raig de Sol a trenc d'albada.
Etc., etc.

Totes aquelles flairoses flors de primavera. Això és la vida dels enamorats. Si el meu difunt Cristòfol me les hagués dites totes aquestes parauletes amoroses, no n'hauria estat poc de cofoia, quan festejavem.

GUS. Doncs, veieu, quan a la Isabel li dic que ella és tota la meva vida, que des del primer cop que la vaig veure em vaig sentir ferit del cor, que ses estades d'estiueig aquí Arenys són el goig més gran que he tingut, ja que per ella és que jo aleno; sabeu que em contesta?

ADR. Què et diu, veiam?

GUS. Que avui dia ningú no es mor d'amor, que això de morir-se o suïcidar-se per una passió amorosa, només passa que en les novel·les romàntiques.

ADR. Deixa-la dir. A les dones ens agrada que ens recreïn els oïts. Jo mateixa quan festejava amb En Cristòfol, m'agradava de fer-lo glatir.

GUS. Però és que jo...

MADR. Te l'estimes molt a la senyoreta Isabel?

GUS. Amb tot el cor.

MADR. Doncs... Déu vulga fer-vos ben ditxosos, i que no es repeteixi el cas de la pobra Agnès, a la inversa.

(*Aquestes darreres paraules en veu baixa.*)

AGUS. Què dieu, Madrona.

MADR. Que encara no tinc res per sopar i que don Joaquim ja és aquí.

(*Veient-lo per la finestra.*)

AGUS. Don Joaquim? Veiam quines noves porta de ciutat.

ESCENA III

Dits i Don Joaquim *per la dreta*

JOAQ. Déu nos en guard.
AGUS. Oh, don Joaquim! Què tal el viatge?
JOAQ. Bé.
AGUS. Què diuen per Barcelona de la insurrecció Cuban
JOAQ. Res de particular.
AGUS. I del meu pare, se'n sap alguna cosa nova?
JOAQ. No...
AGUS. Veig que porta periòdics que aquí Arenys no es t ben. *(Perquè veu que els porta a la butxa de l'americana.)*
JOAQ. Sí... Té: pots llegir-los. Duen llarga informació. *(Li en dóna tres, però se n'amaga un.)*
AGUS. Vaig a la meva cambra a llegir-los pausadament.
JOAQ. Sí, vés-hi.

(Agustí se'n va per la segona de l'esquerr

MADR. Don Joaquim, em sembla veure'l molt conciròs! Q hi ha de nou?
JOAQ. Males noves, Madrona, molt males noves.
MADR. I això? Si el noi les llegeix, sensible com és i delic com es troba, s'afectarà i...
JOAQ. Els periòdics que li he donat no diuen res en concr Però aquest que li he amagat, sí que diu, massa q diu, massa... *(Mostrant-li el que s'ha reservat.)*
MADR. Verge santa!
JOAQ. Allò està perdut. Al Rafael li han cremat dues de l seves millors hisendes.
MADR. Valga'ns Déu! Però per què no ho deixa tot, i no to na ací?
JOAQ. Perquè gairebé no pot. Hi està molt endinsat en aconteixements de Cuba. Hi està molt endinsat.

ESCENA IV

Dits i doctor GRAU *seguit d'En* JAN *per la dreta*

GRAU. Déu ens guardi. *(Tots saluden.)*

MADR. Oh, doctor Grau!

GRAU. Estem sols? Vull dir, l'Agustí...?

JOAQ. A la seva habitació llegint.

GRAU. No fóra millor que parlessim fora d'ací?

MADR. No hi ha temença. Si ens veia fora encara sospitaria més. *(Ajusta la porta de l'habitació de l'Agustí.)*

JAN. Jo ja vigilaré, i si surt d'impensada, procuraré distreure'l. *(Passa vora la porta de l'esquerra i els altres personatges formen grup a la dreta)*

GRAU. Per carta particular que ha rebut En Jan i que me n'ha fet entrega consultant-me què s'hi pot fer-hi, sabem de cert que En Rafael està arruïnat i mancat de salut per les desgràcies que damunt d'ell cauen dia per dia, veient-se perseguit pels insurrectes que desitgen la seva mort.
(Mostrant la carta.)
Entre altres coses, diu així: *(Llegint.)*
"Nuestro amigo, ha tenido que refugiarse en la Habana, pues sus haciendas han sido desvastadas, sus cafetales sembrados de sal, no pudiendo salir a la campiña, pues una bala traidora lo dejaría sin vida. Afortunadamente hasta ahora la Providencia le ha librado de los muchos atentados de que ha sido víctima, pero se ve privado de salir de noche de su propio Hotel, a pesar de estar situado en lo màs céntrico de la población."

MADR. Però per què no deixa aquella gentota, agafa un vapor i cap a Arenys s'ha dit? Si ric no el vàrem voler quan millionari es va presentar, ara que és pobre el rebrem amb els braços oberts. Ací a casa sempre serà ben rebut.

JAN. I a casa també.

MADR. Primerament sóc jo que vós.
JAN. Que potser el vols enamorar per a casar-te?
MADR. Més aviat em casaria amb ell que no pas segons am qui. *(Amb marcada intenció*
JOAQ. Tothom li donaria acolliment. Jo mateix, el seu m jordom, disposat estic a fer per ell tot quan ell h fet per mi.
GRAU. Calleu, que encara hi ha bona cosa d'interès. *(Llegint*
"Don Rafael està decidido a dejar la isla tan pron pueda realizar lo poco que aquí le resta de su inme sa fortuna."
MADR. Ai, gràcies a Déu que es determina a tornar ací.
GRAU. *(Segueix llegint.*
"Su vuelta a la península, màs que a la pérdida d sus intereses y temor de ser asesinado, obedece a l añoranza que por su tierra siente, pues de algún tien po a esta parte no hace más que hablar de su puebl natal, de su Arenys y de su hijo, que por espacio d tantos años ha tenido olvidado. Para su rápido reto no, sólo le resta vencer el temor de cómo serà recibid en el pueblo que le vió nacer..."
MADR. Que com serà rebut? Amb tot el respecte que merei la seva desgràcia.
JAN. Això ja li he escrit jo més d'una vegada.
MADR. Anem, no perdem temps, anem al correu, al telègra al que sigui, i tirem-li un "parte" per a què ving demà mateix.
JAN. No saps el que et dius, Madrona!
MADR. Jo no podré saber el que dic, però sé ben bé el que vul
JAN. Hi ha molta d'aigua d'ací allà.
MADR. Però d'allà ací crec que ve de baixada i es pot veni més depressa.
JAN. No dius més que tonteses, Cristòfola.
MADR. Ditxós vós, que sou un set-ciències.
JAN Més que tu ho sóc.

MADR. No em feu riure, perquè no vull que em veieu la dentadura.

JAN. Gran cosa que veuria.

MADR. La tinc completa, no em manca ni un queixal.

JAN. Tant me fa.

GRAU. Però com és que sempre heu d'estar barallant-vos?

MADR. Es ell, que no es pot estar de cercar raons amb tothom. Com què ja no té en Gem per a portar-li la contrària en tot, i matar-lo a disgustos, ara no fa més que moure bronquina. Però amb mi ho té malament, perquè, per mi, tant és que digui santa com salva. Per barallar-se han d'ésser dos, i com que el deixo estar sol...

GRAU. Callareu, Madrona?

JAN. Fer callar a una dona és un punt impossible, senyor doctor, i més aquesta, que ha menjat llengües.

MADR. I vós heu begut vinagre, que en feu la cara.

JOAQ. Deixeu-ho córrer i tornem a lo nostre, abans no surti l'Agustinet i ens sorprengui la conversació.

MADR. Es veritat. Deia jo que el que toca fer és cercar medi perquè En Rafael es presenti a Arenys quan més aviat millor.

JOAQ. Això ja ho he fet des de Barcelona, enviant-li un "cable" amb tota urgència, per la via de l'Havre.

MADR. Molt ben fet.

GRAU. Aprovo la premura, molt més, quan el seu retorn el salvarà de l'enyorament, que és un mal que no el curen pas les medicines.

MADR. I l'alegria que tindrà el seu fill quan sàpiga la nova.

GRAU. A l'Agustinet no li convenen les emocions fortes.

MADR. Tan mal el veu, senyor doctor?

GRAU. No és el que el vegi greu, però per sa naturalesa feble és convenient que l'arribada del seu pare, que ell el té per un home robust, no l'afecti. En Rafael, amb les vicissituts que ha passat, podeu comptar com està. Tinc notícies que es troba molt decaigut.

MADR. Més que el sofriment d'aquella nit que en poques hores se li varen tornar els cabells blancs, no crec...

JAN. Què saps tu el que és el mal d'anyorament, si pe[r] cor tens un tap de suro.

MADR. Ai, mal home!!... Jo un... Jo et refum...

GRAU. Ja hi torneu?..

MADR. Té raó. Més val callar segons qui parla.

JOAQ. Ara el punt que hem de tocar és les amors de l'Agust[inet] amb la senyoreta Isabel.

GRAU. Aquestes amors, aquestes amors... les crec una mica perilloses.

MADR. Ell està verament enamorat de la senyoreta Isabel Si llegís els versos que li escriu!...

GRAU. En Rafael ne té coneixença d'aquesta passió amorosa del seu fill?

JOAQ. Sí: jo no li he amagat res. Des del punt que varen començar, vaig notificar-li la nova.

GRAU. I ell en quin sentit està?

JOAQ. Molt bo. Tant és així, que va escriure dient que en nom seu podia jo demanar la mà de la senyoreta Isabel, doncs mai voldria que el seu fill fes desgraciada a la seva amor, com ell havia fet amb l'Agnès.

MADR. D'aquelles amors del seu pare, jo mai n'he dit res a l'Agustinet.

GRAU. Molt ben fet. Però voleu dir que per algú del poble no en té esment?

MADR. Jo crec que no, perquè mai m'ha preguntat res referent aquest punt.

GRAU. I de la família de la senyoreta Isabel, la coneix En Rafael?

JOAQ. Pot comptar que jo vaig notificar-li tot el que sé. Que els pares de la Isabel no són acabalats, però viuen sense angúnies pecuniàries, sobretot que estan molt ben relacionats. En Rafael va fer-me per contesta, que, si els joves s'estimaven de bon cor, res no li feia que la noia no tingués dot, doncs ell era ric de sobres

pel seu fill. Guardo curosament tota la correspondència.

GRAU. Però ara, que les coses han donat un tom en el desgraciat sentit que sabem...

JOAQ. Ara... no sé. Mes si l'amor que es professen es ferm com sembla...

MADR. Ja ho crec que ho està d'enamorat.

JAN. Les dones... Jum!

(Arrufant el nas.)

MADR. I dels homes, que en direm! Jam!

(Imitant-li el gest.)

JAN. Els que són com jo, no més tenen una paraula.

MADR. (Ja et conec herbeta que et dius marduix.) Les que com jo són, segons de qui, no les escolten les paraules.

GRAU. Ja tornem a distreure'ns de la conversació que ens interessa.

MADR. Es ell, que sempre em busca el cos. Com que no té amb qui barallar-se, i sense moure raons no pot viure...

JAN. Xits!... l'Agustí...

ESCENA V

Dits i AGUSTÍ *amb els periòdics d'abans*

AGUS. Què? Ja ens disputem amb En Jan, Madrona?

MADR. Ca! Per barallar-se han d'ésser dos, i com que jo no faig un...

AGUS. Ah, doctor, vostè per ací? Que porta alguna notícia de la insurrecció cubana?

GRAU. Ca! Només sé el que diuen els periòdics.

AGUS. Poca cosa diuen, per més que molt en parlen.

JOAQ. Els periòdics inflen les notícies per a poder omplir columnes i més columnes.

AGUS. Els ha llegit aquests? *(Els que porta.)*

JOAQ. Sí: en el tren.

AGUS. I què n'opina?
JOAQ. Que allò va mal i que no hi veig arreglo.
MADR. Que ja estàs llest d'aquests diaris?
AGUS. Sí, sí: res n'haig de fer.
MADR. Dóna-me'ls, que els portaré a cal Gregori, que pobre gent hi tenen un fill a la guerra i estan mancats de notícies.
AGUS. Teniu.
MADR. Hi corro. I a la vegada aniré a la tenda, que fa mitja hora que dic que me'n vaig i d'aquí no em sé moure. (*Se'n va per la dreta.*)
JAN. Les dones quan agafen les cartes, totes són iguals.
GRAU. En demés, Agustinet, el teu pare...
AGUS. Què! El papà... Digui, digui. Ja conec que en sap alguna cosa, i per ésser dolenta no gosa dir-la.
GRAU. Sí: sé quelcom més del que diuen els periòdics.
AGUS. Ho sap i ho callava? Ai, males noves són les que em porta.
JOAQ. No són bones, però no hi ha per què desesperar-se.
AGUS. Vostè també les sap, don Joaquim, i les calla? No em facin anguniejar més. Sóc home i sóc fort per a rebre qualsevol sotregada.
GRAU. (Fort! Penses ésser-ho!)
AGUS. Què hi ha? Que ha mort el meu pare?
GRAU. No.
JOAQ. No: res d'això.
AGUS. Respiro. Es que potser s'oposa a la meva unió amb la Isabel, que després d'ell, és tota la meva vida?
JOAQ. Tampoc.
AGUS. Doncs, res em fa tot el que puguin dir-me.
JOAQ. El que tenim que dir-te és qüestió d'interessos. La fortuna del teu pare, sembla que ha sofert una destralada amb la guerra; això no vol dir que ho hagi perdut tot, que es trobi sense res, però...
AGUS. El que hem de procurar és que torni quan més aviat millor. Aquí, amb el poc capital que li resti, podrem

empendre qualsevol negoci poc fatigós per ell. Jo no hi faré pas el fals, treballaré al seu costat i empendré de nou la carrera d'advocat, que tinc un xic descuidada, però que d'avui endavant estudiaré amb afany perquè ningú no pugui dir-me que sóc un paràsit. Amb l'amor del meu pare i amb el de la meva estimada Isabel, viurem tots feliços. No els hi sembla que penso bé?

GRAU. Com un bon fill, penses, sí. Déu vulga que els teus nobles desitjos els poguem veure tots realitzats.

AGUS. Ho veurà perquè la Isabel m'estima. Estic ben segur que m'estima, com jo a ella, que és tota la meva vida. Ai, si ella arribés a faltar-me al seu jurament d'amor, seria matar-me. No, no. No vull ni pensar-ho, perquè el més lleu dubte és un punyal que se'm clava al cor. Amb ella, la vida. Sens ella, la mortalla.

JAN. (Com l'Agnès amb ton pare.)

GRAU. No t'exaltis, Agustinet. Tu, amb el teu temperament de poeta, fas córrer la imaginació pels espais de la fantasia. Els poetes de cor, com tu demostres ésser-ho, mai no toquen de peus a terra, i això no deixa d'ésser un greu inconvenient per a viure la prosa de la vida.

AGUS. Doctor, jo...

GRAU. Calma, calma. No hi ha que entregar-se als exaltaments. Per totes les coses del món, el cor deu anar acompanyat del cap.

AGUS. Jo sempre he seguit els impulsos del cor. Des del primer moment que vàreig veure la Isabel, ja en vaig quedar enamorat.

ESCENA VI

Dits i MADRONA, *amb una carta*

MADR. D'ella et porto una nova que no sé què pensar-me'n.

AGUS. Quina nova és aquesta, Madrona?

MADR. Que ara mateix l'he trobada, a la senyoreta Isabel camí de l'estació amb el seu *papà*.

AGUS. Marxaven?

MADR. A Barcelona.

AGUS. Que és estrany! No estem ni a mig estiueig!

MADR. Veuràs com ha anat. Venia jo cap aquí, quan veig la senyoreta Isabel i el seu papà amb un maletí cada u, seguits d'En Cisco, que els hi portava un mundo gros. Jo que els aturo i els hi dic: —I això, que estan de marxa, senyoreta? Si—fa ella... Una marxa impensada, que no ens dóna temps per a despedir-nos de ningú. El meu germà Alfonsito ara anirà a casa seva per a parlar amb el senyor Agustí, i ell ja li explicarà el què.

(*El* DOCTOR *i* D. JOAQUIM *es miren estranyats.*)

AGUS. El seu germà! L'Alfonsito!

MADR. Sí, ell: tal com ho dic ha passat tot.

AGUS. No comprenc!...

MADR. (*Veient-lo per la finestra.*) Mira, ja el tens aquí.

AGUS. Esperin. Però estimaria que...

GRAU. Està entès, Agustinet. Es molt just que parlis amb ell sense testimonis.

JAN. Anem: però pensa que amb un crit estem tots aquí.

(*Seguits de* MADRONA, *tots se'n van per la primera esquerra.*)

ESCENA VII

AGUSTINET *i* ALFONSITO. *Es un jove elegant, presumit i eixut de sentiments*

AGUS. Què tindrà que dir-me el germà de la Isabel?

ALF. Bravo! Veig que està sol, com desitjava, per a poder parlar amb més confiança.

AGUS. Vostè dirà en què puc servir-lo.

(Indicant-li el seient.)

ALF. Sí: seiem i fumem. *(Oferint-li la petaca.)*

AGUS. Gràcies: no acostumo...

ALF. Són egipcis. Fluixos i aromàtics.

AGUS. Així i tot... No fumo...

ALF. Jo no me'n puc estar. El tabac és per a mi un dels primers elements de vida. Sempre que tinc que donar començ a una conversa, no hi ha més, haig d'encendre una cigarreta.

AGUS. Per mi, no estigui.

ALF. Gràcies. Doncs, sí: per la senyora Madrona, és de suposar que ja deu saber que el papà i la meva germana Isabel acaben de marxar a ciutat.

AGUS. Sí, això mateix m'ha dit, amb gran estranyesa meva, puix d'aquesta marxa jo res no en sabia. Aquest matí mateix, que he parlat bella estona amb la Isabel, res no me n'ha dit.

ALF. Una marxa sobtada. La prosa de la vida, comprèn?

AGUS. Alguna mala nova de Barcelona?

ALF. De moment, no li puc dir més, sinó que el papà ha rebut un telegrama del seu agent de Borsa, dient-li que sa presència era de tot punt precisa a ciutat. I per això és que el papà s'ha apressat a marxar-hi en el primer tren que sortia.

AGUS. Amb la Isabel?

ALF. Sí: ja li he dit. Jo, m'he quedat aquí a Arenys amb l'únic objecte de parlar amb vostè, jove.

AGUS. Digui'm en què puc servir-los, puix tractant-se de la meva estimada i la seva distingida família, que ja miro com a meva, de mi poden disposar incondicionalment.

ALF. Gràcies. Aquí del que es tracta és de la prosa de la vida, que vostè, com a poeta que és...

AGUS. Aficionat a la poesia, només...

ALF. No, no: poeta, poeta de cos sencer, puix he llegit

totes les poesies que vostè ha dedicat a la meva germana, i en elles s'hi veu la seva ànima poètica.

AGUS. El que el seu amor m'inspira.

ALF. Això és, sí, amor. Amor que enlaira els cors joves, fent-los voltar pels camps ideals de la vida.

AGUS. Permeti que li faci avinent que vostè també ho és, de jove.

ALF. Ho sóc... relativament. Jo sempre he viscut a ciutat, no precisament a Barcelona, a París, el cervell del món, i si bé sóc jove d'anys, puix encara no en compto trenta, sóc vell en la prosa de la vida, i d'aquesta prosa és de la que vinc a parlar.

AGUS. Vostè dirà.

ALF. Francament: vostè estima a la meva germana Isabel, no és així?

AGUS. Amb tot el cor.

ALF. Molt bé. Vostè desitja casar-s'hi, veritat?

AGUS. Sense cap dubte.

ALF. Vostè no deu ignorar que tant ella com tots els de casa portem una vida de benestar?

AGUS. No ignoro...

ALF. Magnífic. I vostè creu que un cop casat amb ma germana no els hi mancarà res?

AGUS. L'amor que la Isabel m'inspira, és la més gran i valiosa de les felicitats.

ALF. Deixi de banda les *inspiracions* i anem a la *prosa*, com sempre dic.

AGUS. L'amor de sa germana Isabel...

ALF. Dispensi la meva interrupció i permetim que li parli amb tota franquesa.

AGUS. Pot fer-ho.

ALF. El seu pare, com està d'interessos? Millor dit, què hi ha de cert en el que d'ell es diu?

AGUS. Què és el que diuen?

ALF. Es que vostè no en sap res?

AGUS. Del que darrera meu es parla, res no en sé, però

del que no hi ha per què amagar-ho, res no ignoro.

LF. Conformes. Així, doncs, vostè em dirà, puix per a saber-ho de cert és que he vingut, si és veritat que el seu pare torna aviat.

GUS. Sí. Aviat el tindrem aquí.

LF. I ve ric?

GUS. Això..

LF. Això és parlant amb tota franquesa, com entre nosaltres és precís que es parli.

GUS. Tinc entès que no torna ric.

LF. Fins a quin extrem?

GUS. No puc precisar-ho.

LF. Dec entendre que ve completament arruïnat?

GUS. No sé...

LF. Doncs, cregui, jove, que això més que res és el que interessa saber amb tota certesa, tant per la meva germana com per vostè mateix.

AGUS. Vol dir que per els éssers enamorats, un grapat d'or més o menys pot interessar-los fins a l'extrem de desdir-se'n de tot el promès? Vol fer-me entendre que la felicitat de dues ànimes enamorades pot fondre's de cop i volta per la manca del vil diner? Jo crèia que l'amor unia als cors amb garlandes de flors primaverals, no pas amb argolles d'or, com vostè suposa.

ALF. Poesia, només que poesia. Això és la vida ideal, no pas la positiva, jove.

AGUS. Acabem: Què és el que vostè vol saber de mi?

ALF. Bé prou que li estic dient: el veritable estat actual de la fortuna del seu pare.

AGUS. En nom de qui ho pregunta?

ALF. Sóc germà de la Isabel i vinc autoritzat pel meu papà.

AGUS. Molt bé. Com que a mi no em dolen prendes, per certitud del cas, el majordom, don Joaquim, li contestarà. *(Va a la primera esquerra.)* Don Joaquim, senyor doctor, Madrona, Jan, facin el favor de sortir.

ESCENA VIII

Dits, D. JOAQUIM, DR. GRAU, MADRONA *i* JAN

ALF. Per què tants?...

AGUS. Perquè hi hagi testimonis del que ara escoltarà. Do Joaquim, digui la veritat exacta de com torna el me pare.

JOAQ. Arruïnat.

ALF. Res més desitjo saber. Arribant en aquest punt, sol em resta fer-li entrega de la carta que la meva ger mana ha escrit per a vostè. (*Entregant-li.* Aquí la té. (Ella em dóna la sortida sense cap vio lència.) Senyors, la meva missió ha acabat. Salud a tots. (*Es cala el barret, encèn una cigarreta se'n va. Tots el saluden amb lleugera in inclinació de cap.*)

AGUS. Amb permís.

(*Obrint la carta i llegint-la per si sol.*)

JAN. *Malo, malorum.*

MADR. Calleu: que sempre crideu el mal temps, vós.

AGUS. Déu meu! Què llegeixo? Això no és possible! Això no pot ser!

MADR. Què és, noi?

JOAQ. Què tens, Agustí?

AGUS. Ai de mi!

(*Caient mig desvanescut en una cadira.*)

MADR. Doctor, el noi se'ns mor.

(*El doctor hi corre i el polsa.*)

GRAU. Portem-lo al llit.

(*El* DOCTOR, *ajudat per la* MADRONA, *el condueixen per la porta segona esquerra.*)

JOAQ. (*Collint la carta, que ha caigut a terra.*) Què pot ésser, això?

JAN. Què li diu?

JOAQ. (*Llegint.*)
"Senyor Agustí: Em dol comunicar-li que acabo de rebre notícies certes de què el seu pare està totalment arruïnat, i com que ja deu recordar que sempre li he dit que *d'amor sol no es pot viure,* és precís rompre nostres relacions, pel bé d'un i altre.
"Es inútil que insisteixi. No compto que ens veiem mai més, i si així succeís, fóra com si no ens haguéssim conegut.—*Isabel.*"

JAN. Ai la grandíssima... Deteniu-me la llengua, perquè l'anava a dir massa grossa.

JOAQ. Això és el més gran dels cinismes. (*Petita pausa.*)

ESCENA VII

Dits, MADRONA. *Tot seguir,* DR. GRAU

MADR. El noi ens ho ha dit tot. Es que ha llegit malament, o és certa la falsia d'aquella dona?

JOAQ. Es cert, Madrona, és ben cert.

MADR. Qui es podia pensar tanta maldat?

GRAU. (*Sortint.*)
L'Agustí reposa: deixem-lo sol, però no el perdem de vista.

JOAQ. Tingui, doctor; llegeixi. (*Li dóna la carta.*)

GRAU. Ja ens ho ha dit.

MADR. Veiam, veiam.

(*El* DOCTOR *llegeix la carta en veu baixa a la* MADRONA.)

JOAQ. Pobre Agustí!

JAN. Qui sap si anava a l'estació i d'una grapada portava aquí al pare i a la filla.

JOAQ. No, Jan, no.

JOAQ. (*Aturant-li la intenció.*)
No ho feu, Jan. Es tot inútil. Aquesta gent ens ha enganyat. Des del moment que saben que el pare és pobre, del fill no en volen saber res.

JAN. Mala fi facin.

MADR. Ni que m'ho haguessin jurat, hauria cregut tanta maldat en un cor de dona.

GRAU. Ja ho veieu, Madrona, el que és el món. El diner és l'amo i senyor de les persones.

MADR. De les que no tenen cor, sí que ho deu ésser-ho, però no pas de les que en tenim.

JOAQ. El cop que ha rebut l'Agustí és dels que maten.

JAN. Es el mateix que En Rafael va donar a la puntaire Agnès.

MADR. Pobra Agnès d'abans, i pobre Agustinet d'ara!

TELO

ACTE TERCER

La mateixa decoració del segon

ESCENA PRIMERA

MADRONA, *passant un drap per tots els mobles.* DOCTOR GRAU, *per la finestra*

MADR. Tot ben net, ben net com una patena.

GRAU. Madrona, quin trasbals. Ja es coneix que espereu hostes nous, com se sol dir.

MADR. I és ben clar que l'espero. Per mi, l'arribada d'En Rafael és una alegria de les més grosses. Si tornés ric, tan me faria. Però torna pobre com una rata, malalt i enyorat, i vull que a casa no li manqui res.

GRAU. Això us honra molt, Madrona.

MADR. Ai jo et refum! Tot ho faig perquè em surt del cor i perquè estic segura que l'Agnès, des del cel ho mira amb bons ulls que al seu estimat no se'l desempari.

GRAU. Ben cert que sí.

MADR. Però, passi, senyor doctor. Entri a veure quina cambra li he arreglat a En Rafael. No crec que m'hagi descuidat res, però si hi manca alguna cosa, vostè m'ho podrà dir.

GRAU. Tinc la completa seguretat que arreglat per vós, tot estarà bé. (*Consultant el seu rellotge.*)
No puc detenir-me. El tren ja deu haver arribat, perquè em sembla que aquest rellotge se m'atrassa. Vaig corrents cap a l'estació.

ESCENA II

Dits i JAN, *presentant-se per la finestra*

JAN. No cal que corri, senyor doctor, perquè En Rafael

ja és aquí amb don Joaquim, que ha anat a rebre'l Barcelona.

GRAU. Ja és aquí? Quan jo deia que aquest rellotge...

MADR. (*Amb afany.*) Ja és aquí? On és que no el veig?

JAN. Amb don Joaquim, camí de la Pietat, que abans de re ha volgut anar al sepulcre on reposa l'Agnès a resai li una oració. Jo els he deixat per a venir a avisar-t de què ho tinguis tot previngut per a rebre'l bé, Ma drona.

GRAU. Jo vaig a aconseguir-lo, per anar-lo preparant d l'estat del seu fill.

MADR. Molt ben pensat. (*El doctor se'n va.*) Entreu, Jan, entreu. No sembla sinó que us faig poi que no goseu passar avant.

JAN. Cap mica me'n fa, ni tu ni ningú, de por. I en prov d'això, que... (*Fa acció de saltar per la finestra.*)

MADR. Alto !Per aquí no. Per la porta, és per on teniu d'en trar a casa amb tota franquesa, i ara més que mai que hi serà En Rafael.

JAN. Per ell és que vindré, no et pensis que per altr cosa, Cristòfola.

MADR. Està bé. Entreu, home, entreu. (*En* JAN *desapareix de la finestra per e entrar a escena, tot seguit, per la porta dreta.*) N'hi ha un feix, d'aquest bo d'En Jan! Quan me vo fer enfadar, em diu Cristòfola. Però no jo m'hi enfado gota.

ESCENA III

MADRONA *i* JAN

JIN. Ja sóc dins, jo.

MADR. Dèieu que En Rafael, tot just arribat, ha volgut anar al cementiri...

AN. A resar per l'Agnès i el pobre ceguet, que geuen junts.

MADR. Es veu que no l'oblida pas, a l'Agnès.

AN. Més que mai la recorda ara. Ha estat l'amor de tota la seva vida.

MADR. I com està? Ha vingut bo?

AN. Què et diré, jo?... Es veu que ha patit molt.

MADR. Ve desfigurat?

AN. El que és jo, gairebé que no el coneixia.

MADR. Tant ha canviat?

AN. Ve mig calb, els cabells blancs...

MADR. Ja els hi tenia quan va marxar, fa divuit anys.

AN. Ja ho sé... però els tenia molt abundosos.

MADR. Això sí.

AN. Però ara està xuclat de galtes, ullerós i sobretot, un color de cara que no em fa cap goig.

MADR. Deu haver sofert molt.

AN. Molt ha patit. Tot just té 45 anys i sembla un vell de 70.

MADR. Com si diguéssim, els vostres anys.

AN. Els meus, si jo estigués malalt.

MADR. Que éreu gaires a l'estació a rebre'l?

AN. Pocs, quatre amics, que ho sabien que havia tocat port a Barcelona i que avui arribava a Arenys. Però quina pluja de preguntes tots ells! No el deixaven respirar!

MADR. I ningú s'ha escorregut a parlar-li de l'estat en què es troba el seu fill?

AN. No. Sortosament, ningú no li ha dit res.

MADR. Però ell s'haurà estranyat molt de què no hagi anat a rebre'l a Barcelona, o quan menys aquí Arenys.

AN. Sí, però com que don Joaquim ja li havia dit en arribar a Barcelona que l'Agustinet estava un xic maltís i que el doctor Grau no havia trobat convenient que sortís de casa, no ha insistit gaire en demanar-lo.

MADR. Quan el vegi, en tindrà una gran pena. Ell, segura-

ment es pensa trobar-se amb un fill fort com un torre i ple de salut com de jove era ell, i quan e vegi tan defallit...

JAN. Aquella donota li va clavar una destrelada tremenda

MADR. Ja ho podeu ben dir. No ha fet res de bo, l'Agusti net, des del dia que va rebre aquella carta de comiat

JAN. De poca-vergonya, diràs millor.

MADR. I que se l'estimava de tot cor, pobre noi meu! Encar li dedica versos a la seva Isabel!

JAN. Sí, seva... Casada amb un banquer vell de Madric està la barjaula, segons s'ha sabut.

MADR. Vell i xacrós: prou que ho sé. Es veu ben bé qu tant el pare com la filla anaven darrera dels diners I no et dic res d'aquell germanet, l'Alfonsito!...

JAN. Clar que sí. Quan es va saber del cert que En Rafae tornava pobre, ja no hi varen voler saber-ne res de fill. Vaia unes pues.

MADR. De tot això, és precís que En Rafael no en tingu gota d'esment.

JAN. Res. Mut com un mascarot de proa. Quin un jo, pe fer-me parlar quan tanco l'*escotilla!*

MADR. Sí, sí: perquè el pobre Rafael..

JAN. Mira: ja el tens aquí!

(Veient-lo per la finestra en passar, jun amb D. JOAQUIM *i el* DOCTOR.)

ESCENA IV

Dits, D. JOAQUIM, DR. GRAU *i en mig d'ells* EN RAFAEL, *aml trajo de dril, botes altes i barret de palla. Tal com s'ha dit està molt decaigut. De fet té* 43 *anys, però més de* 60 *sembla que en tingui. En entrar a escena, la* MADRONA *resta u moment corpresa per l'emoció.*

MADR. Rafael! *(Abraçant-se. Pausa.)*

RAFA. Madrona!

MADR. Què revellit... dic, què rejovenit que vens! Més que quan vares marxar per segona vegada.

RAFA. Madrona, no ho diguis això. No intentis enganyar-me, que prou que em sento morir.

MADR. Morir, dius? No ho pensis. Aquí et cuidarem bé. Aquí estaràs cor què vols, cor què desitges.

RAFA. Prou que ho veig! No em creia pas ésser tan ben rebut. Aquest Arenys no és pas aquell que ara fa divuit anys, en veure'm ric, tothom em girava la cara. Ara que torno pobre, tothom m'obre els braços. Per més que a l'altra banda del mar em moria d'enyorament, no gosava tornar, cregut que aquí se'm menyspREARIA. Si hagués pènsat en la bona arribada que se m'ha fet, molt més prompte hauria tornat.

MADR. Això és el que tenies d'haver fet temps ha.

RAFA. Aquí vaig veient que tothom m'estima. La gent jove poca cosa en sap del meu infame procedir amb l'Agnès, i els vells veig que m'ho han perdonat. De la Pietat fins aquí no faig més que trobar-me amb antigues amistats que, compadeixent-se del meu estat, se m'ofereixen en tot i per tot. D'enyorament em moria i l'amor de tots vosaltres em dóna nou alè.

MADR. Aquí, res no ha de faltar-te.

JAN. Res. Més endavant ja veuràs què s'ha de fer.

RAFA. Amb el poc que porto, poc temps en podré viure.

MADR. Aquí a casa hi pots passar tota la vida sense amoïnar-te per res.

RAFA. A més, també tenim de passar comptes vostè i jo, don Joaquim. Crec que encara li sóc deudor.

JOAQ. D'això, ja li he dit que no en parlem. El meu capital particular està a la seva disposició per a empendre el negoci que millor li sembli.

RAFA. Gràcies, gràcies, bon amic. *(Donant-se les mans.)*

JOAQ. Per mi, vostè, don Rafael, sempre serà el meu principal.

RAFA. Digui'm solament Rafael, i en tindré més goig de la seva amistat.

JOAQ. Com vostè em mani, per més que no sé si em serà possible tractar-lo amb tanta franquesa.

RAFA. *(Amb dolç somriure.)* Faci un esforç.

JOAQ. Ho provaré.

RAFA. Madrona. Com que sóc pobre, no vull lluïments de vestits. Portaré aquest que vesteixo al Calvari com a ofrena. Compra'm roba de mariner, com abans portava. Té. *(Donant-li diners.)*

MADR. No en vull pas, de diners.

JAN. Jo encara en tinc de teus, i espero ocasió per parlar-te'n.

RAFA. Diners meus, dieu?

JAN. Sí, home. Aquelles pessetes que l'Agnès...

RAFA. Ai, quin record més dolorós!

JAN. Cinc mil, que don Joaquim no ha volgut mai admetre, i que jo, posant-les a la Caixa d'estalvis en nom teu, han guanyat bona cosa. Aquí tens la llibreta. *(Entregant-li.)*

RAFA. Guarda-la tu, Madrona, que jo, aquests diners, em fa vergonya tocar-los. El vestit de mariner que he dit, el voldria per avui mateix.

MADR. Des d'ara ja el tens. En guardo un d'En Cristòfol que va morir sense arribar a estrenar-lo, i com que ell, si fa no fa, era de la teva mida, si vols...

RAFA. Sí, Madrona, sí. Vestit de mariner vull anar d'avui endavant. Em faria vergonya que pel poble se'm veiés amb camisa de seda i amb roba que no és d'aquesta terra.

MADR. I per què no vols lluïr-la?

RAFA. Ai, Madrona, que ja no sóc aquell jove ple de vida que va marxar del poble cercant l'or que va cegarme i del que m'han esdevingut tots els mals que ara pateixo. Sóc arbre caigut.

MADR. No ho diguis, això, que ningú no ha de fer astelles de tu, aquí a casa. *(Pausa curta.)*

RAFA. I a tot això, on és el meu fill, que ningú no me'n parla i que tant desitjo tenir-lo entre els meus braços?

MADR. Ara sortirà, dic, si el senyor doctor...

RAFA. Tan greu es troba, que no pot deixar el seu llit?

GRAU. No tant com això. El que és que no li convenen les fortes emocions, i és precís preparar-lo. Les grans alegries, com les grans penes, segons en l'estat que un se troba, són perilloses.

RAFA. Dec compendre, amb el que em diu, que ell no en té notícies de l'arribada del seu pare?

GRAU. Sí que ho sap.

RAFA. Doncs, per què no se'm presenta, o no se'm permet que jo vagi a ell? On és el meu fill?

(*Amb angoixa.*)

GRAU. Calma. Res d'exaltaments. Madrona, veniu amb mi. Feu-me el favor.

(DOCTOR *i* MADRONA *se'n van per la primera de la dreta.*)

ESCENA V

RAFAEL, JAN *i* D. JOAQNIM

RAFA. Jan, amic meu: digueu-me la veritat, per molt dissortada que sia. Què passa aquí?

JAN. No res... Que l'Agustinet... saps? Com que és jove i té un gran cor... Estimava una dona amb tanta fermesa,.. que

RAFA. A la Isabel, sí, ja ho sé. Per aquests amors ja vaig donar el meu consentiment.

JAN. Quan encara eres ric, vas donar-lo.

RAFA. Sí... Ai de mi, que crec compendre!...

JAN. I ella, la tal Isabel.. (Ja he començat i tinc d'acabar de dir-ho)

RAFA. Ella, què?

JAN. Doncs ella, en sapiguer que tu havies vingut a menys, sembla que,..

RAFA. Acabareu de parlar amb recança? Que no veieu el meu sofriment?

JAN. Doncs, net i clar, que de tot el promès se n'ha desdit.

RAFA. Ai! Com jo, malvat, vàreig fer amb l'Agnès! Això és un càstig del cel! Pobre fill meu!

JAN. Ell, dels teus amors amb la puntaire, no en sap res. Això vol dir que no t'ho retreurà.

RAFA. Voleu dir que ningú no li ha parlat de la meva joventut?

JAN. No. Gairebé que ho juraria.

RAFA. Més val així. Fóra terrible que el meu fill m'ho retregués.

JAN. Ja surten. Canviem de *rumbo*.

RAFA. Aquest que porten és el meu fill?

JAN. Sí.

RAFA. Si això és un cadàver com jo mateix!

JAN. Cor fort, Rafael!

ESCENA VI

Dits, DR. GRAU *i* MADRONA, *portant pel braç l'*AGUSTINET, *pàl·lid i defallit, ve abrigat amb una manta*

RAFA. Fill meu! Agustinet!

AGUS. Pare estimat! *(S'abracen plorant. Pausa.)*

RAFA. Seu aquí. No et fatiguis. Estàs molt feble! *(El fa seure en una cadira a la dreta)*

AGUS. No, no. Es l'emoció que sento en veure'l per primera vegada amb ús de coneixement. Es el doctor i la Madrona, que, com que m'estimen tant, sempre temen per la meva salut. Però jo estic bo, molt bo que em trobo, i amb un dalit d'acabar les poesies que tinc començades i seguir escrivint força, força...

GRAU. Amb tot i que li tinc prohibit que no abusi de la seva imaginació.

AGUS. Si no em canso gens. La poesia és el meu goig, el

meu amor. Però, parlem de vostè, pare meu. Digui'm coses d'aquella terra que ha deixat i en la que ha viscut tant temps...

RAFA. Massa temps, fill meu, massa temps he deixat córrer, per desgràcia.

AGUS. Sí, ja sabem que...

RAFA. Que torno pobre, fill meu, pobre, havent pogut proporcionar-te una gran fortuna, si l'orgull d'home no m'hagués cegat els ulls, si hagués cregut als amics que em volien bé en dir-me que tornés aquí quan més aviat millor, puix allò era camp perdut.

AGUS. Sí, efectivament. Això és el que don Joaquim i En Jan li escrivien tot sovint, i jo més que ningú estranyava que vostè no en fes cas.

RAFA. Ai, fill meu! Primerament, era perquè volia ofegar records... *(Tots li fan senyes de què el calli, aquest punt de sa vida.)*

AGUS. Records, diu? De què?

RAFA. No. Ho he dit malament. He volgut dir *valors*, sí, valors que hi tenia escampats. Però la guerra, saps? La guerra anava fent baixar la riquesa que tenia. I jo, esperant que el país es normalitzés, quan més passava, més anaven les meves hisendes de menys. Indignat per les fetes dels insurrectes, vàreig posar-me a les ordres del Govern, sortint a la campinya en defensa del que creia que era de llei. Tot em resultà a la inversa del que esperava. Les meves hisendes eren devastades pels mateixos servidors meus. De dia en dia em veia arruïnat. No trobant més salvació que la de liquidar el que de ma fortuna em restava, vaig mal vendre-m'ho tot. Quaranta mil pesos vaig arreplegar, i amb ells tornava a Espanya, mes la mateixa nit del dia que tenia d'embarcar-me, vaig ésser robat a l'Hotel on posava. *(Pausa molt curta.)* Com podeu suposar, per no augmentar la meva pena deixo de contar-vos molts detalls de la dolorosa desfeta de la meva fortuna.

(*Agenollant-se als peus del seu fill.*)

Fill meu: pobre torno als teus braços. Perdona'm.

AGUS. De res no tinc de perdonar-lo. Si he perdonat la dona que m'ha destroçat el cor, com no he d'haver perdonat, ja al meu pare, al meu pare estimat!

RAFA. Es que és per mí que ella t'ha ferit. Et creia ric, i en sapiguer que m'havia tornat pobre, ella...

AGUS. Ella no la crec tan culpable com sembla. El seu pare i el seu germà han estat els qui l'han obligada a què em deixés.

JAN. (Es veu que encara l'estima.)

RAFA. Oblída-la, fill meu. Esbórra-la del teu pensament.

AGUS. Ja hi faig tot el que està en mi, però no puc, pare, no puc...

RAFA. (*Abraçant-lo amb amor.*)

Pobre fill meu! M'han dit que ets poeta, tu?

AGUS. Escric versos...

RAFA. Doncs, en la poesia podràs trobar-hi lenitiu a les teves penes, si és que la inspiració no et manca.

AGUS. Ja escric... Molt que escric.

MADR. Sí, però sempre amb el record d'aquella maleïda Isabel.

AGUS. Maleïda, no, Madrona. Ja he dit que ella no és tan culpable com sembla.

MADR. Si ella t'hagués estimat de tot cor, encara que el seu papà s'hagués oposat als vostres amors ,a la fi hauria cedit. No hi ha cap pare que veient plorar una filla no se li enterneixi el cor. Però com que ella, *a la cuenta* li agrada rumbejar...

AGUS. Madrona...

MADR. Si en tots els prometatges n'hi ha, d'inconvenients. Mira, quan jo festejava amb el meu Cristòfol, Déu l'hagi perdonat, a casa no el volien pas. Tot era dir-me d'ell que si això, que si allò, que el de més enllà... Però, jo, com que me l'estimava força, no feia cas de ningú, i dali que dali, no vaig parar fins que vaig aconseguir casar-m'hi amb tota legalitat. Per

cert que aquella nit, en quedar sols en nostra cambra de nuvis, ell, tot treient-se els mitjons, va dir-me: —Saps quin capital comptem, noia, per a pujar la família? Sis rals justos. Jo que sí, per tota contesta, apago el llum i tururut. A l'endemà, en llevar-nos, encara réiem. I rient, i treballant i estimant-nos, vam anar vivint, fins que el pobre Cristòfol...

(*Amb sentiment.*)

JAN. Va deixar vídua la Cristòfola.

MADR. (*Aixecant-se airada i abraonant-si.*)
Ai, mal home! Encara se'n mofa! Jo et refum!

(*Tots l'aturen.*)

RAFA. Madrona, per l'amor de Déu...

JAN. No veus que ho he dit de broma?

MADR. Aquestes bromes no les admeto de ningú, i menys de vós, vell xaruc.

JAN. Jo...

MADR. Que no ho sabeu que aquesta xarxa revellida em pretèn? Que m'ha demanat relacions?...

JAN. Jo...

MADR. Vós, sí. Que potser voleu negar-ho, ara?

JAN. Jo?... Déu me'n guard...

MADR. Veieu com ho confessa?

JAN. Deixa'm acabar Dic que, Déu me'n guard, de casarme amb vós!

MADR. Je, je! L'aguineu, quan no les pot haver, diu que són verdes.

JAN. Jo?... Me'n vaig per a no contestar-te malament.

MADR. I és clar, no diríeu sinó disbarats.

JAN. Dones, dones!...

MADR. Què en teniu de dir, de les dones?

JAN. Què? Que només n'he conegut una de bona... i va morir-se. (*Se'n va.*)

RAFA. (Ai de mi! L'Agnès!)

GRAU. (L'Agnès!)

JOAQ. (Per la Puntaire ha parlat!)

(*Pausa. Tots resten entristits.*)

MADR. I això? Per què ens entristim? Jo, que tot el que he dit ho feia per donar alegrois...

RAFA. L'has fet enfadar al bo d'En Jan.

AGUS. Ha marxat com decidit a no tornar més, Madrona.

MADR. No ho creguis. Encara no passarà un quart d'hora que ja el tornarem a tenir aquí. Les seves enrabiades no li passen de les dents, encara que ja en té poques.

RAFA. Més val així, perquè En Jan és un bon amic.

MADR. Si sempre estem així, ell i jo. El seu geni no és més que pólvora en salves.

RAFA. (*Aixecant-se.*)
Vaja, doncs, en espera de la seva tornada, jo vaig a canviar-me de roba, que aquest trajo que duc ja em pesa, i no vull que pel poble se'm vegi vestit com d'*americano* pobre.

MADR. Vina, que t'ensenyaré la cambra que ja et tinc preparada i la roba que desitges posar-te.

RAFA. Fill meu!

AGUS. Pare!

RAFA. No hi ha per què enganyar-nos. Tu i jo estem malalts per una mateixa causa, encara que en distinta forma. Som dos arbres desarrelats que ens hem d'aguantar l'un a l'altre. Tu ets jove i per llei de naturalesa tens de viure més que jo. Tu pots arribar a ésser feliç; jo, en canvi, ai de mi!...

GRAU. Rafael: com amic vostre que sóc, vos prego que allunyeu aquests pensaments, i com a metge de la casa, ordeno que no parleu així al vostre fill, molt menys que a ningú.

RAFA. Doctor, és que els records em maten, és que em sento morir...

JOAQ. Senyor...

MADR. Qui parla de morir, ara que et tenim aquí i que tothom t'estima?

AGUS. La Madrona diu bé: l'estimació de tots és el que la de salvar. L'amor fraternal és la millor medicina,

sempre i quan en la medicina es tingui fe d'amor.

RAFA. Pel meu fill, vull viure.

AGUS. I jo pel meu pare del cor.

(*L'*AGUSTINET *no es mou del seu seient, al costat de* D. JOAQUIM. *El* DOCTOR *acompanya fins la porta de l'esquerra a* EN RAFAEL, *que segueix a la* MADRONA.)

ESCENA VI

AGUSTÍ, D. JOAQUIM *i* DR. GRAU. *Després,* JAN

AGUS. Don Joaquim, doctor, vinguin, facin el favor.

GRAU. Què vols, Agustinet? (*Apropant-s'hi.*)

AGUS. Escoltin. Què ha volgut significar el meu pare en dir que ell i jo estem malalts per una mateixa causa, encara que en distinta forma?

GRAU. (*Un xic confós per la inesperada pregunta.*) No res d'importància... Es que ha emprat una manera de dir inconcreta al pensament...

JOAQ. Sí, ho ha dit de pura pensa...

AGUS. Que estem malalts tots dos, no hi ha per què negar-ho... Però, la meva causa és igual a la seva?

GRAU. No.

JOAQ. Lluny d'això.

GRAU. Es refereix al seu enyorament de pàtria, i no pas a cap altre motiu. Comprens, Agustinet?

AGUS. M'esforço per a poder compendre, però...

JAN. (*Entrant tot seriós.*) Torno, per tu i el teu pare, Agustinet. Ai, dispensin: per vostès també.

GRAU. Què hi ha de nou, Jan? (Veiam si aquest dóna un tomb a la conversació.)

JAN. Hi ha que no em puc estar d'entrar a aquesta casa quan hi passo per davant.

AGUS. I és clar, home. Ja sabeu que aquí tots vos apreciem.

JAN. Tots, dius, noi? (*Veient sortir la* MADRONA.) Vols dir, que tots?

ESCENA VII

Dits i MADRONA

MADR. Tots, tots. Ai jo et refum! Que vos penseu que son rencorosos, aquí? No ens coneixem pas d'avui, nosaltres.

JAN. De fa una bona pila d'anys, que ens coneixem. D'aquell temps que jo i tu no érem vells i En Rafael era jove.

AGUS. Escolteu, Jan.

JAN. Digues, noi.

AGUS. Vós haveu conegut de molt jove al meu pare, eh?

JAN. Ja ho crec!

AGUS. El meu pare, segons tinc entès, va marxar a l'Havana i allí va casar-se amb la dona que en venir amb ell aquí i en donar-me vida, va morir-se.

JAN. Sí.

AGUS. Al retorn del meu pare, què va passar?

JAN. Què vols dir? No comprenc...

AGUS. Millor dit. Quan el meu pare, de solter, va marxar a l'Havana, què hi va deixar, aquí a Arenys?

JAN. Que jo sàpiga... (*Tots se'l miren amb rezel.*)

AGUS. No m'enganyeu. Digueu-me la bona veritat. Aclariume aquest misteri.

JAN. Que jo sàpiga... Què et diré, jo?... Res de particular.

AGUS. Es que m'han dit coses que junt amb les paraules que ara fa poc acaba de pronunciar el meu pare, em dónen molt que pensar.

MADR. Quines coses són aquestes, fill meu?

AGUS. Coses que mai no me les han dites clarament.

JAN. No creguis res de ningú. Se'n diuen tantes de coses, sense com va ni com costa...

MADR. Tothom parla per parlar, moltes vegades.

(*Pausa neguitosa en tots els personatges.*)

JAN. (Aquest xicot sospita.)

MADR. Això va per mal camí.

)AQ. (Algun indiscret li ha explicat la història del seu pare.)

RAU. (Es precís variar la conversa.)

GUS. Ba, ba. Deixem-ho córrer, això.

ADR. Més val: sí.

GUS. (Ara, sabré la veritat.) Em voleu escoltar la darrera poesia que he escrit?

ADR. Versos teus? Sí, sí.

AN. Ja ho crec!

RAU. (Respiro. La seva ànima de poeta s'anteposa a tot.) Veiam, veiam la teva obra poètica.

(*Formant quadro, procurant que per la seva collocació, els personatges no vegin la porta de l'esquerra, cambra d'*EN RAFAEL.)

GUS. Me l'ha inspirada la trista historia d'un desengany d'amor que la veu popular escampa. Té per títol "La Puntaire".

OTS. Eh! (*Amb gran sorpresa.*)

GUS. Lema: Es tarongina d'amor.

(*Comprengui's bé la situació. No és possible tornar enrera ni torbar la lectura que l'*AGUSTÍ *va donant a la poesia.*)

LA PUNTAIRE (1)

A la voreta del mar
l'Agnès se'n va a treballar
quan l'alba apunta,
i sos ulls en plor desfet
van mullant el coixinet
on fa la punta.

Enyora son amador
que sembrà en son tendre cor
dolça esperança;

(1) Manuel Ribot i Serra.

i son plor amarg i ardent
no és pas de penediment:
és d'enyorança.

Fa cinc anys que ell va deixar
la vila d'Arenys de Mar
i sa promesa:
la pobresa l'ha espaordit
i a l'Amèrica ha partit,
cercant riquesa.

—Quan aquí retornaré
amb ton amor compliré—
deia, i marxava...
—Aquí t'espera mon cor—
ella amb puríssim amor
deia i plorava.

Esperant amb fe constant,
amb anhel va treballant,
que res li sobra;
i per minvar sos fatics
va fent-ne puntes pels rics,
perquè ella és pobra.

. . . .

A Arenys de Mar ha arribat
aquest matí un potentat;
ve de l'Havana:
era fill d'un mariner
i ve casat amb muller,
americana.

L'Agnès ofega en son cor,
del desengany i l'amor
les penes juntes,
i plorant amb dol sens fi
pren els boixets i el coixí
i va fent puntes.

I plorant i sospirant
amb anhel va treballant,
que res li sobra:
i per minvar sos fatics
va fent-ne puntes pels rics
perquè ella és pobra.

. . . .

La muller del potentat
a casa l'Agnès ha entrat
fa poca estona.
—Per al fill que haig de tenir
el niuet has de guarnir,
bona minyona.

De ta rara habilitat
moltes proves m'han donat
ja tes companyes:
Fes-me puntes i entredós
per adornâ el fill hermós
de mes entranyes.

Amb mon or podràs minvar
la pobresa que en ta llar
la set revela—.
L'Agnès en oir això
sent una morta fredor
que el cor li gela.

I es mira la post del pa
i ni un sol mos n'hi veu ja,
i dubta encara:
veu un ulls en la foscor
buits de llum i plens de plor:
els del seu pare.

. . . .

Treballant sense repós
va fent puntes i entredós,
sempre treballa.

Quan algú li diu: —Què fas?
Diu amb veu freda com glaç:
—Faig ma mortalla—.

La grogor va prenent peu
en ses galtetes de neu
que enveja el marbre:
és tarongina d'amor
i quan groguegi la flor
caurà de l'arbre.

Dia i nit ha treballat
i ja la feina ha acabat
per la senyora.
Treballant de dia i nit
ha deixat el niu guarnit
la cosidora.

A bateig van repicant:
els veïns a veure'l van
tots a la porta:
el toc de morts els sorprèn
i pel veïnat van dient:
—L'Agnès és morta—.

Pobra màrtir de l'amor
ja del cel Nostre Senyor
la porta li obre.
Ja no tindrà més fatics
ni farà puntes pels rics,
ni serà pobra!

(*Des del començ de la lectura,* RAFAEL, *vestit de mariner, ha sortit i ha restat sorprès, escoltant sense moure's del cancell de la porta. En el seu rostre deu reflectar-se l'estat de la seva ànima, però, sense exageracions mímiques, que puguin distreure l'atenció del públic. La situació*

requereix esperial estudi d'actor, que, per son mèrit artístic, serà celebrat el conjunt del quadro.)

RAFA. Fill meu!

AGUS. Pare! Haveu sentit?

(*Aixecant-se, però sense moure's del lloc, igualment que tots els demés personatges, fins que s'indiqui.*)

RAFA. Tot. Tu, inconscientment, has empunyat l'arma que se'm clava al cor finint ma vida!

AGUS. Era veritat! Era veritat!

RAFA. Sí! Jo vàreig donar la mort a aquella dolça Agnès tota bondat, i tu, en reviure amb la teva ànima de poeta aquella tragèdia, em dones la mort a mi. Fill meu! (*Cau mort.*)

AGUS. Pare del cor!!

(*Tots hi corren. El doctor l'examina.*)

GRAU. Ha acabat de patir. El seu cor no ha pogut resistir aquesta darrera prova.

MADR. Oh, sí! Per a juntar-se amb l'Agnès, al cel, ha seguit en la terra tot un *Calvari d'amor.*

FI DE L'OBRA

UN LLIBRE ABSOLUTAMENT IN-
DISPENSABLE ALS AFICIONATS

Catàleg d'Obre
Teatrals Catalane

**4.000 títols entre drames, comèdies, sainets. diàl
monòlegs i sarsueles. Teatre d'infants i el més ex**

REPERTORI SENSE DON

A cada obra es detalla el nombre de personatges, homes i dones
escrita en vers o prosa; si és còmica o dramàtica

**Vegeu les seccions
que conté el Catàleg**

Obres en dos, tres o més actes, amb una o més dones.
Obres líriques en dos, tres o més actes, amb una o mé
Obres en un acte, amb una o més dones.
Obres líriques en un acte, amb una o més dones.
Obres en dos, tres o més actes, sense dones.
Obres líriques en dos, tres o més actes, sense dones.
Obres en un acte, sense dones.
Obres líriques en un acte, sense dones.
Monòlegs per a home.
Monòlegs per a dona.
Teatre d'infants en un o més actes.
Monòlegs per a nois.
Monòlegs per a noies.

Un volum d'unes 150 pàgines, 2 pes

Els qui vulguin rebre'l per correu, hauran d'afegir 0'40 ptes, per
queig certificat

Llibreria i Arxiu Teatral M

Carrer de Sant Pau, 21 BARCE